

Buddhovy vznešení žáci



Mahā Kassapa

Mahā Kassapa - Otec Saṅghy



Úvod

Mezi ty Buddhovy žáky, kteří mu byli velmi blízcí, patřili dva přátelé - *Sāriputta* a *Mahā Moggallāna*, hlavní Buddhovi žáci, příkladná dvojice žáků. Patřili mezi ně také dva bratři, *Ānanda* a *Anuruddha*, jež byli stejně tak významní ‚otcové Řádu‘. Mezi těmito dvěma páry stojí velká osamocená osobnost – *Pippali Kassapa*, později nazývaný *Mahā Kassapa*, Velký *Kassapa*, kvůli jeho odlišení od ostatních klanů *Kassapů*, takových jako *Kumāra Kassapa* a *Uruvela Kassapa*.

Potom co *Sāriputta* a *Mahā Moggallāna* dosáhli konečného odpoutání (*parinibbāny*), předcházejíce Buddhu, to byl *Mahā Kassapa*, kdo měl v Řádu největší respekt a úctu. Ale ani po Buddhově konečném odpoutání se *Mahā Kassapa* nestal zvolenou hlavou řádu *bhikkhūů*, neboť bylo Buddhovým výslovným přáním, aby zde nebyla nejvyšší autorita *Saṅghy*. Krátce před svým konečným odpoutáním Buddha řekl:

„*Ta Dhamma (nauka) a Vinaya (disciplína), Ānando, kterou jsem učil a ukazoval, ta bude po mé smrti vaším učitelem.*“

Přesto však přirozená autorita, vyzařující z *Mahā Kassapy*, ho v *Saṅgze* učinila obzvláště ctihodným a ctěným. Bylo zde mnoho okolností, které přispěly k jeho zvláště významnému postavení po smrti Mistra. Byl chválen Buddhou jako bytost jemu rovná v mnoha ohledech. Sdílel s Místrem sedm z třiceti dvou ‚znamení velkého člověka‘. Byl jediným *bhikkhuem*, se kterým si Buddha vyměnil roucha. *Mahā Kassapa* dosáhl nejvyššího stupně deseti ‚vlastností vzbuzujících důvěru‘ (ctnost, učenost, spokojenost s vlastními potřebami, schopnost dosáhnout čtyř pohroužení (*jhān*), nadobyčejné síly, božské ucho (sluch), schopnost proniknout do mysli ostatních, paměť minulých životů, božské oko (zrak), zničení zákalů - *arahatství*) (M.108). Byl také příkladem ukázněného asketického života, oddaného meditaci.

A tak není divu, že byl zvolen předsedat prvnímu sněmu *Saṅghy*, který byl svolán na jeho naléhavou radu. Mohlo to být kvůli všem těmto rysům jeho osobnosti a jeho života, že po mnoho let byl v Číně a v Japonsku *Mahā Kassapa* považován za prvního patriarchu čchanového a zenového buddhismu.

Kassapovo mládí

Stejně jako dva hlavní žáci, *Sāriputta* a *Mahā Moggallāna*, také *Mahā Kassapa* pocházel z bráhmanské kasty a byl rovněž starší než Buddha. (Následující výčet *Kassapova* mládí je převzatý z komentáře ke sbírce *Samyutta-nikāya*.) Narodil se v kraji *Magadha*, ve vesnici *Mahātittha*, jako syn bráhmána *Kapily* a jeho ženy *Sumanadevī*. Byl nazýván *Pipphali*. Jeho otec vlastnil šestnáct vesnic, ve kterých vládl jako malý král, a tak *Pipphali* vyrůstal uprostřed bohatství a luxusu. Přesto již v jeho mládí v něm bylo přání opustit světský život, a proto se nechtěl ženit. Když na něj jeho rodiče opakovaně naléhali, aby se oženil, řekl jim, že se o ně bude starat tak dlouho, dokud budou žít, ale po jejich smrti se chce stát asketou. Přesto znovu a znovu naléhali, aby se oženil, a tak, ke spokojenosti své matky, konečně svolil ke sňatku, za té podmínky, že bude nalezena dívka, která by vyhovovala jeho představě dokonalosti. Pro tento účel vytvořil zlatou sochu krásné ženy, pokrytou pěknými šaty a ozdobami, a ukázal ji svým rodičům se slovy: „Jestliže pro mě můžete najít ženu, jako je tato, zůstanu žít v domácnosti.“ Jeho rodiče přistoupili k osmi bráhmanům, zahrnuli je drahými dary a požádali je, aby s sebou vzali sochu a cestovali po okolí, hledající její lidskou podobu. Bráhmáni uvažovali: „*Pojď me nejdříve do kraje Madda, který býval a dosud je zlatým dolem krásných žen.*“

A tam, v *Sagāle*, našli dívku, která se krásou rovnala soše. Byla to *Kapilānī*, dcera bohatého bráhmána, šestnáctiletá, o čtyři roky mladší než *Pipphali Kassapa*. Její rodiče schválili svatební nabídku a bráhmáni se vrátili vyprávět o svém úspěchu. Přesto si *Kapilānī* nepřála se vdávat, neboť chtěla rovněž žít oddaným životem jako asketická žena. Taková shoda mezi její a *Pipphaliho* snahou může dobře naznačit *kammické* pouto a předurčenost mezi nimi v minulosti, dozrávající v jejich přítomném životě a vedoucí k jejich rozhodnému setkání a ještě klidnějšímu, pozdějšímu odhodlanému odloučení.

Když *Pipphali* uslyšel, že to, o čem si myslel, že je nejvíce nepravděpodobné, se skutečně stalo, byl nešťastný a poslal dívce následující dopis: „*Bhaddo, vdej se, prosím, za někoho jiného se stejným postavením a žij s ním šťastně v domácnosti, jelikož já sám se mám stát asketou. Nelituj toho, prosím.*“

Kapilānī, jelikož smýšlela podobně, mu nezávisle poslala podobný dopis. Ale její rodiče, obávající se, že by se mohla stát taková změna, zachytili oba dopisy na cestě a vyměnili je za dopisy uvítací.

A tak byla odvedena do *Magadhy* a mladý pár byl oddán. Nicméně, v souladu se svou asketickou touhou, oba souhlasili s tím, že se budou zdržovat sexuálního života. K vyjádření svého rozhodnutí mezi sebe pokládali věnec květin, když šli do lázně, odhodláni nepodlehnout smyslové touze.

Asketický život

Tento mladý, bohatý pár žil takto šťastně a spokojeně po mnoho let. Tak dlouho, jak žili *Pipphaliho* rodiče, neměli ještě starosti s obděláváním pozemků. Ale když jeho rodiče zemřeli, tak obdrželi zodpovědnost za velký majetek.

Nicméně jednoho dne, když *Pipphali Kassapa* obhlížel pole, stalo se, že uviděl jakoby novými očima to, co často vídával předtím. Když jeho lidé orali, pozoroval mnoho shromážděných ptáků, nedočkavě sbírajících červy z vyoraných brázd. Tato podívaná, pro rolníky tak běžná, ho nyní vylekala. Nyní ho mocně zasáhlo, že to, co mu přinášelo jeho bohatství, úroda z jeho polí, byla spjata s utrpením jiných žijících bytostí. Jeho

živobytí bylo vykoupeno smrtí tak mnohých červů a jiných malých stvoření, žijících v půdě. Přemýšleje o tomto, zeptal se jednoho ze svých dělníků: „Kdo bude nést následky takových činů?“ „Vy sám, pane,“ byla odpověď. (Zde by mělo být poznamenáno, že dělníkova odpověď nebyla plně v souladu se správným buddhistickým porozuměním *kammě*, podle kterého *kammu* vytváří záměr, a kde není záměr brát život, tam není vytvořena ani *kamma* za braní života nebo morální odpovědnost za smrt těch, kteří zemřeli kvůli konání, které bylo mimo kontrolu něčího záměru.)

Otřesen tímto vhledem do *kammické* odplaty, šel domů a uvažoval:

„Jestliže s sebou ponesu břemeno viny za toto zabíjení, k čemu je mi užívání všeho tohoto bohatství? Bude lepší, když dám všechno Bhaddě a dál povedu asketický život.“

Ale doma, přibližně ve stejnou dobu, měla jeho žena podobnou zkušenost. Viděla nově a s hlubším porozuměním to, co velmi často vídávala předtím. Sezamová semena byla venku rozprostřena k sušení, a vrány a jiní ptáci jedli hmyz, který byl přilákán těmito semeny. Když se zeptala svých sluhů, na čí účet půjde násilná smrt tak mnohých stvoření, bylo jí řečeno, že *kammická* odpovědnost bude její. Ona pak přemýšlela:

„Jestliže takto spáchám mnoho špatného, nebudu schopna pozvednout svou hlavu nad oceán znovuzrozdání, ani v tisíci životech. Jakmile se vrátí Pipphali, všechno mu odevzdám, odejdu a začnu se věnovat asketickému životu.“

Když se oba svévolně shledali, měli světle žlutá roucha a hliněné misky, donesené pro ně z trhu. Potom si navzájem oholili hlavu. Takto se stali asketickými poutníky a učinili rozhodnutí: „K těm, kdo jsou v tomto světě *arahati*, povedeme naše další kroky.“ S almužními miskami zavěšenými na ramenou opustili panské sídlo, nezpůsobivě svými domácími sluhy. Ale když došli do další vesnice, která patřila k jejich majetku, uviděli je dělníci a jejich rodiny. S pláčem a nářkem padali k nohám dvou asketů a bědovali: „Ó, drazí a ušlechtilí! Proč nás chcete učinit bezmocnými sirotky?“ „Je to proto, že jsme uviděli, jak tři světy jsou jako dům v plamenech, proto odcházíme žít do bezdomoví.“

Těm, kdo byli nevolníci, *Pipphali Kassapa* udělil svobodu, a s *Bhaddou* pokračovali ve své cestě, opouštějice vesnice za tichého pláče.

Když vyšli, šel *Kassapa* vpředu a *Bhadda* ho následovala. Maje toto na zřeteli, *Kassapa* uvažoval:

„Nyní mě Kapilāni takto těsně následuje a je to velmi krásná žena. Někteří lidé si mohou lehce pomyslet: ‘Ačkoli jsou to asketové, tak ještě nemohou žít jeden bez druhého! To, co dělají, se nezdá. ‘ Jestliže takto naruší své mysli takovými špatnými myšlenkami nebo ještě rozšíří falešné zvěsti, bude to pro ně příčinou škody.“

A tak si pomyslel, že bude lepší, když se rozdělí. Když došli k rozcestí, *Kassapa* pravil:

„Bhaddo, jdi po jedné z těchto cest, a já půjdu po druhé.“ Ona pravila: „Je to pravda, pro asketu je žena překážkou. Lidé o nás mohou špatně smýšlet a mluvit. A tak prosím, jdi svou vlastní cestou a budeme nyní rozděleni.“

Potom ho s respektem šetrně objala, poklonila se mu k nohám, a se složenýma rukama pravila:

„Naše blízké společenství a přátelství, které trvalo po nedozírnou minulost, dospělo dnes ke konci. Jdi, prosím, cestou vpravo, a já půjdu po druhé cestě.“

Takto se rozdělili a dál šli svými vlastními cestami, usilující o nejvyšší cíl *arahatství*, konečné osvobození od strasti. Říkalo se, že se země zatřásla a zachvěla silou jejich ctnosti.

Bhaddā Kapilānī

Následujme nejdříve *Bhaddu Kapilānī*. Její cesta ji dovedla do *Sāvattthī*, kde v *Jetově* háji vyslechla Buddhovy rozpravy. Protože tou dobou ještě neexistoval řád *bhikkhunī*, přijala příbytek ve společenství nebuddhistických asketických žen, nedaleko *Jetova* háje. Zde žila po dobu pěti let, než mohla obdržet vstup do řádu *bhikkhunī*. Zanedlouho po tom byla schopna dosáhnout cíle svatého života, *arahatství* nebo též svatosti. Jednoho dne pronesla následující verše, kde chválí *Mahā Kassapu* a prohlašuje své vlastní dosažení cíle:

*Synem Buddhy a jeho dědicem je on,
správně soustředěný Kassapa,
jenž poznal své předchozí pobyty (minulé životy),
vidí nebe i peklo.*

*Ustání zrozování dosáhl,
mudrc a mistr přímého poznání,
obdařen touto trojicí vědění
je pravým bráhmanem trojího vědění.*

*A stejně tak Kapilānī,
obdařena trojicí vědění, překonala smrt.
Když přemohla Māru s jeho družinu,
nese své poslední tělo.*

*Vidouce nebezpečí světa, jsme oba odešli (do bezdomoví)
a nyní jsme prosti zákalů, zkrocení,
jsme vychladlé bytosti,
zcela odpoutané (vyhaslé).*

(Therīgāthā 63-66)

Jako *bhikkhunī arahat* se oddávala hlavně výchově mladších *bhikkhunī* a jejich poučování v řádové disciplíně. V rozboru disciplíny pro *bhikkhunī* (*Bhikkhunī-vibhaṅga*) jsou zaznamenány případy týkající se jejich žaček, které vedly k ustanovení jistých pravidel disciplíny pro *bhikkhunī*. Byly zde také dva případy, kdy *Kapilānī* musela snášet závist jiných *bhikkhunī*, které byly nepřátelské také k *Mahā Kassapovi*. *Bhikkhunī Thullanandā* byla poučená v *Dhammě* a dobrá kazatelka, ale evidentně měla více inteligence než jemnosti srdce. Byla umíněná a nepřipravená k výměně své vedoucí úlohy, jak dokazuje několik textů *Vinayi*. Když se také stala známou kazatelkou *Dhammy* a ještě byla upřednostněna některými žačkami *Thullanandy*, propadla *Thullanandā* závisti. Jednou, aby pozlobila *Bhaddu*, chodila se svými žačkami sem a tam před jejím přístřeškem, přičemž hlasitě recitovali. Byla pak za to Buddhou kritizována. Jindy měla na přání *Bhaddy* pro ni připravit dočasný příbytek, při její poslední návštěvě *Sāvattthī*. Ale v dalším záchvatu závisti jí z tohoto příbytku vyhodila. Nicméně, jelikož byla *arahat*, už nebyla takovými příhodami ovlivněna a hleděla na ně s nezaujatostí a soucitem.

Buddha chválil *Bhaddu* jako nej přednější mezi *bhikkhunīmi*, které si mohly vzpomenout na minulé životy. Pálijské komentáře a příběhy o zrodech (*Jātaka*) nám zanechávají záznam některých jejích dřívějších životů, ve kterých byla *Kassapovou* ženou.

Minulé životy Kassapy a Bhaddy Kapilānī

(Následující kapitola je převzata z příběhů *Jātaka*.) Za časů dřívějšího Buddhy *Vipassīho* byli chudým bráhmanským párem. Byli tak krajně chudí, že měli jen jedny svrchní šaty, a proto mohl ve stejnou dobu jen jeden z nich vyjít z jejich chatrče. V záznamu tohoto příběhu byl proto tento bráhma nazýván ‚ten s jedněmi šaty‘ (*ekasātaka*). Ačkoli pro nás nemusí být lehké porozumět tak krajní chudobě, bude ještě obtížnější porozumět tomu, že je zde mnoho lidí, pro které neznamena tato naprostá chudoba osobní utrpení. A tak tomu také bylo s těmito dvěma bytostmi, které byly později *Kassapou* a *Bhaddou*. Ve svém životě chudého bráhmanského páru žili v tak dokonalé harmonii, že pro ně bylo lehké nést svou chudobu. Oba, jeden po druhém, vyslechli kázání Buddhy *Vipassīho*. Toto Buddhovo učení o hodnotě dávání a štědrosti zapůsobilo na mysl tohoto bráhmána tak hlubokým dojmem, že chtěl nabídnout své jediné svrchní šaty řádu *bhikkhū*. Ale po tom, co se takto rozhodl, objevila se v jeho mysli pochybnost. Protože to byly jeho a její jediné svrchní šaty, měl se nejdříve poradit se svou ženou. Co by dělali, jestliže by neměli svrchní šaty vůbec? Ale pak odhodlaně překonal všechny takové rozpaky a nabídl šaty *bhikkhūm*. Když to učinil, zatleskal rukama a radostně zvolal: „*Překonal jsem! Překonal jsem!*“

Když král, který ve skrytu naslouchal kázání Buddhy *Vipassīho*, uslyšel tento vítězný pokřik, tak poučen jeho smyslem, poslal bráhmaovi soupravu šatů a později ho učinil svým dvorním knězem. Tak skončila nelehká situace tohoto páru.

Následkem nesobeckého darování se bráhma zrodil v nebeském světě. Když odtud odešel, stal se na zemi králem, velkým dobrodincem svého lidu, který štědře podporoval askety a mezi nimi také *Paccekabuddhy*, žijící v té době. *Bhaddā* pak byla jeho hlavní královnou.

Jednou byla *Bhaddā* matkou mladého bráhmána, který byl žákem *Bodhisatty* (budoucího Buddhy) a chtěl se stát asketou. Její manžel byl *Kassapa* a její syn byl *Ānanda*. *Bhaddā* chtěla, aby její syn poznal světský život, předtím, než by mu dovolila stát se asketou. Toto poznání a poučení přišlo k mladému bráhmaovi velice důkladnou a drastickou cestou. Matka propadla vášnivě lásce k jeho učiteli a byla dokonce připravena svého syna zabít. Toto setkání s lehkomyšlnou vášní v něm způsobilo hlubokou nevoli ke světskému životu a naprosté znechucení jím. Po této zkušenosti mu jeho rodiče dali povolení odejít do bezdomoví jako asketa. (J. 61)

V jiné době byli *Kassapa* s *Bhaddou* zase bráhmanskými rodiči čtyř synů, kteří v budoucnu byli našim *Bodhisattou*, *Anuruddhou*, *Sāriputtou* a *Mahā Moggallānou*. Všichni čtyři se chtěli stát askety. Nejprve jim rodiče odmítli dát povolení, ale později dospěli k porozumění plodům a prospěchu asketického života a sami se stali askety. (J. 509)

V jiném jejich životě se jistí starostové dvou vesnic dohodli, že jestli jejich děti, které očekávali, budou opačného pohlaví, tak budou oddáni. A tak se stalo. Ale tyto děti byly ve svých předchozích životech božstvy v *Brahmově* světě. Proto netoužili po smyslových potěšeních a se svolením svých rodičů si vybrali asketický život. (J. 540)

Jediný špatný čin *Bhaddy*, který byl zaznamenán v příbězích z jejich minulých životů, byl tento: V době mezi příchodem Buddhů minulosti, kdy žili jenom *Paccekabuddhové*, byla *Bhaddā* ženou vlastníka půdy. Jednoho dne se pohádala se svou švagrovou. Závíděla jí prospěch z darování almužního jídla *Paccekabuddhovi*, který byl na almužní obchůzce. Vzala *Paccekabuddhovu* misku a naplnila ji bahnem. Ale vzápětí pocítila výčitky svědomí, vzala misku zpět, vyčistila ji, naplnila lahodným, vonným jídlem a dala ji *Paccekabuddhovi*.

V jejím následujícím životě vlastnila bohatství a velkou krásu, ale její tělo vydávalo odpudivý pach. Její manžel, který byl později *Kassapa*, nemohl snášet ten zápach a opustil ji. Protože byla krásná, tak měla další nápadníky, ale všechna její pozdější manželství skončila podobně. Byla plná zoufalství a už neviděla ve svém životě žádný smysl. Připravena vzdát se svého bohatství, nechala roztavit své ozdoby a přeměnit je na zlatou cihlu. Vzala tuto cihlu a šla do kláštera, kde právě stavěli *stūpu* k uctění *Buddhy Kassapy*, který právě odešel ze světa. S velkou oddaností nabídla zlatou cihlu k dohotovení *stūpy*. Poté, co takto učinila, stalo se její tělo opět vonným a její první manžel, *Kassapa*, ji opět přijal zpět.

Dva životy před svou poslední existencí byla *Bhaddā* královnou *Vārānasī* a byla zvyklá podporovat několik *Paccekabuddhů*. Hluboce pohnuta jejich náhlou smrtí se vzdala světského života královny a žila meditačním životem v Himálaji. Silou svého odřeknutí a meditační dovednosti byla zrozena v *Brahmově* světě. A stejně tak *Kassapa*. Po skončení dlouhého životního období v *Brahmově* světě se oba zrodili mezi lidmi v bráhmanských rodinách a jmenovali se *Pippali Kassapa* a *Bhaddā Kapilānī*.

Z těchto záznamů jsme se dověděli, že ve svých dřívějších existencích žili oba čistým životem v *Brahmově* světě a že se oba opakovaně asketicky odříkali. Proto pro ně v jejich poslední existenci nejspíš nebylo tak obtížné dodržovat sexuální zdrženlivost, rozdat všechnen majetek a následovat *Buddhovo* učení až k jeho vyvrcholení v *arahatství*.

Jak *Kassapa* přišel k *Buddhovi*

Pokračujme v našem příběhu a vraťme se nyní k *Mahā Kassapovi*. Kam šel potom, co přišel k rozcestí? Tradice říká, že když se ti dva rozdělili, země se zatřásla silou jejich velké ctnosti při aktu jejich odřeknutí. *Buddha* zaznamenal toto zemětřesení a poznal takto, že nějaký vynikající žák je na cestě k němu. Pak se sám vydal na cestu, a když ušel vzdálenost pěti mil, setkal se se svým budoucím žákem. Tento akt soucítění byl později často chválen. (J. 469)

Na cestě mezi *Rājagahou* a *Nālandou* Mistr usedl pod fíkovým stromem, očekávaje svého budoucího žáka. Když *Kassapa* přicházel k tomuto místu a uviděl záři *Buddhovy* tváře (komentář praví, že viděl i jeho auru a třicet dva znamení Velkého muže), vnímaje probuzení, jež skrze ni vyzařovalo, uvažoval: „*Toto musí být můj mistr, kvůli kterému jsem odešel do bezdomoví!*“ Přistoupil k *Buddhovi* a vzdává mu úctu, padl k jeho nohám a zvolal: „*Vznešený Pán je můj učitel a já jsem jeho žák!*“

Mistr pravil: „*Posaď se, Kassapo. Předám ti tvé dědictví.*“ A pak mu dal následující tři poučení:

„*Takto by ses měl cvičit, Kassapo:*

(1.) *Nechť je ve mně přítomen ostrý pocit studu (svědomitosti) a obav ze špatného chování vzhledem k starším, k novým i středně starým bhikkhūm v Řádu.* (2.) *Jakékoliv uslyším učení, které vede k nějakému prospěchu, budu ho poslouchat s pozorným sluchem, zkoumat ho a přemýšlet o něm, pohroužen v něm celým svým srdcem (myslí).* (3.) *Uvědomění (sati) vztažené na tělo, spojené s radostí, mnou nebude opomíjeno! Takto by ses měl cvičit.*“

Pak oba, Mistr a žák, kráčeli směrem k *Rājagaze*. Na cestě si *Buddha* chtěl odpočinout a odbočil z cesty ke kořeni stromu. *Mahā Kassapa* složil na čtyřikrát své dvojité roucho a požádal *Vznešeného*, aby se na ně posadil. Toto přineslo *Kassapovi* mnoho prospěchu na dlouhou dobu. *Buddha* se posadil na *Kassapovo* roucho a řekl: „*Měkké je tvé roucho ze záplatované látky, Kassapo.*“ Když to *Kassapa* uslyšel, odvětil:

„Nechť Vznešený přijme toto roucho ze záplatované látky, ze soucitu ke mě.“ „Ale, Kassapo, můžeš ty obléknout tato má konopná, obnošená, otrhaná roucha?“ Kassapa, plný radosti, řekl: „Jistěže, ctihodný pane, mohu obléknout hrubá a obnošená, otrhaná roucha Vznešeného.“

Tato výměna rouch může být nahlížena jako velké vyznamenání *Kassapy*, pocta, kterou nesdílel žádný jiný žák. Touto výměnou rouch mohl Buddha zamýšlet motivaci *Kassapy* k dodržování některých dalších asketických cvičení (*dhutaṅga*), jako například nosit pouze trojitou soupravu rouch, chodit každý den pro almužnu a nevynechávat žádný dům na almužní obchůzce. Toto by byl způsob chování, jenž by odpovídal obléknutí Buddhova záplatovaného, otrhaného roucha. Tak praví komentátor. Nicméně, Buddhova nabídka mohla být úplně svévolným činem, reagujícím na *Kassapovo* nabízené roucho.

A *Kassapa*, vskutku, vzal na sebe těchto třináct asketických cvičení povolených Buddhou k rozvíjení spokojenosti s málem, odříkání a energie. Při pozdější příležitosti Buddha nazval *Kassapu* nejpřednějším mezi *bhikkhuy*, kteří dodržují asketická cvičení. *Kassapův* okruh osobních žáků byl rovněž oddán těmto cvičením.

Bylo to pouze sedm dní po jeho vstupu do Řádu a výměně rouch, kdy *Kassapa* dosáhl cíle, o který usiloval, *arahatství*, konečného osvobození mysli od zákalů. Když vyprávěl, v mnohem pozdější době, tuto příhodu *Ānandovi*, prohlásil: „Po sedm dní, příteli, jsem jedl almužní jídlo kraje jako dlužník, a pak, osmého dne, ve mně vyvstalo konečné poznání *arahatství*.“

Kassapův vztah k Buddhovi

Dřívější popis měl už ukázat, že mezi *Kassapou* a Buddhou byl hluboký vnitřní vztah. Tento vztah měl své kořeny v jejich minulých životech. Podle příběhů *Jātaka* byl *Kassapa* spojen s *Bodhisattou* v devatenácti existencích, často skrze těsné rodinné pouto. Nejméně šestkrát měl být *Kassapa Bodhisattův* otec (J. 155, 432, 509, 513, 524, 540), dvakrát jeho bratr (J. 488, 522) a často jeho přítel nebo učitel. Jelikož to nebylo jejich první setkání, tak můžeme porozumět tomu, proč v *Kassapově* srdci vyvstala taková silná, bezprostřední oddanost a srdečná horlivost k Buddhovi, když ho poprvé spatřil.

Z *Kassapova* posledního života jsou zaznamenány jeho rozhovory s Buddhou a velkými žáky. Při třech příležitostech se přihodilo, že k němu mistr takto mluvil:

„Pouč *bhikkhuy*, *Kassapo*. Dej jim rozpravu o Dhammě, *Kassapo*. Buď to já, *Kassapo*, nebo ty, bychom měli poučit *bhikkhuy*. Buď to já nebo ty, bychom jim měli dát rozpravu o Dhammě.“ Tato slova v sobě zahrnují vysoké uznání *Kassapových* schopností, protože ne každý *arahat* má kapacitu k tomu, aby vykládal Učení tak dobře a efektivně.

Komentář zde vznáší otázku, proč to byl zrovna *Kassapa*, kdo byl v tomto ohledu umístěn Buddhou do stejné pozice, a ne *Sāriputta* či *Mahā Moggallāna*. Komentář praví, že Buddha tak učinil proto, že věděl, že *Sāriputta* a *Mahā Moggallāna* ho nemohou přežít, ale *Kassapa* může. Mohlo to být také tím, že *Sāriputta* a *Mahā Moggallāna* v té době už nebyli na živu.

Ačkoli Buddha vysoce chválil *Kassapovu* schopnost jakožto vykladače *Dhammy*, byly zde tři příležitosti, kdy *Kassapa* váhal poučit *bhikkhuy* poté, co byl Buddhou požádán, aby tak učinil. Neodmítl to proto, že by se chtěl vyhnout námaze a odvrátit pozornost od učení, ale proto, že shledal, že tito jednotliví mladí *bhikkhuové* byli neteční k jeho napomenutí.

V prvním ze tří případů *Kassapa* řekl, že se nyní stalo obtížné mluvit k některým *bhikkhuům*, kteří byli nepřístupní radám, nepoučitelní a nepřijímali napomenutí s úctou. Měl také slyšet, jak se dva *bhikkhuové* chlubili svou dovedností v kázání, když říkali: „*Pojď, uvidíme, kdo bude kázat hojněji, krásněji a obširněji!*“ Když byl o tomto Buddha informován *Kassapou*, měl tyto *bhikkhuy* předvolat a přivést je zpět ke smyslu, když jim vytkl jejich nezralou domýšlivost (S. 16:6). Zde můžeme vidět, že *Kassapovo* negativní vyjádření vedlo ke prospěchu těchto *bhikkhuů*, nečinil tak jen kvůli kritizování ostatních.

Při druhé příležitosti si *Kassapa* rovněž nepřál poučovat *bhikkhuy*, kteří byli nepřístupní k napominání, kteří postrádali víru v dobro, kteří postrádali stud a obavy ze špatného konání, kteří postrádali energii a porozumění dobrému.

Toto bylo obecné prohlášení ohledně jisté skupiny *bhikkhuů*, bez odkazu k jednotlivcům. O těchto *Kassapa* dále prohlásil, že ve svém stavu úpadku jsou jako bledý měsíc, který každým dnem ubývá na kráse (důvěře), na kulatosti (studu), na jasů (obavách ze špatného konání), na výšce (energii) a na šíři (moudrosti) (S. 16:7).

Také při třetí příležitosti Buddha požádal *Kassapu*, aby poučil *bhikkhuy*. *Kassapa* vyjádřil svou neochotu z podobného důvodu jako předtím. Zdálo se, že i tentokrát Buddha nebude naléhat na *Kassapu*, aby změnil svou mysl a poučil *bhikkhuy*, ale mistr pak sám hovořil o příčině jejich chování:

„Dříve, Kassapo, zde byli therové, kteří prodlévali v lesích, žili z almužního jídla, nosili otrhaná roucha, používali pouze trojdílnou soupravu rouch, měli malé žádosti a byli spokojeni s málem, žili v odloučení, stranou od společnosti, energicky, chválili takový život a povzbuzovali k němu. Když takoví therové nebo mladší bhikkhuové navštívili klášter, byli radostně přivítáni a poctěni jako ti, kdo jsou oddáni výcviku v Dhammě. Potom mohli i ti, kdo takto přivítali a poctili tyto ušlechtilé bhikkhuy, rovněž usilovat o to, aby se jim vyrovnali v jejich životě, a to pro ně znamenalo nesmírný prospěch po dlouhou dobu.

Ale nyní, Kassapo, ti, kdo jsou poctěni, když navštíví klášter, nejsou bhikkhuové asketického a svědomitého života, ale ti, kdo jsou dobře známí a populární, a jsou hojně zaopatřeni životními potřebami. Toto je udělalo vítanými a ctěnými, a jejich hostitelé se jim snaží vyrovnat v tom, co jim na dlouhou dobu přinese škodu. Proto bude mít pravdu ten, kdo říká, že takoví bhikkhuové jsou škodliví a přemožení tím, co je pro čistý (svatý) život škodlivé.“ (S. 16:8, zkráceno)

Při jiné příležitosti se *Kassapa* zeptal Buddhy: „*Co je příčinou toho, že dříve zde bylo málo pravidel, ale mnoho bhikkhuů uskutečnilo arahatství, zatímco nyní je zde mnoho pravidel, ale málo bhikkhuů uskutečňuje arahatství?*“ Buddha odpověděl:

„Tak se stává, Kassapo, když jsou bytosti zkažené a pravá Dhamma zmizí. Potom je zde mnoho pravidel a málo arahatů. Nicméně, nebude mizet pravá Dhamma, dokud ve světě nevyvstane nepravá Dhamma. Ale když ve světě vyvstane nepravá Dhamma, bude zde mnoho pravidel a málo arahatů.

Ale, Kassapo, nejsou to prvky země, vody, ohně a větru, co způsobí, že pravá Dhamma bude zanikat; je to kvůli tomu, že se zde objeví pošetilí jedinci, že pravá Dhamma bude zanikat, podobně jako se potápí přetížená loď. Je to objevení se pěti věcí, co způsobí zmatení a zanikání pravé Dhammy. Kterých pěti?

Když bhikkhuové, bhikkhunī, laičtí žáci a žákyně ztratí úctu a ohled k Mistrovi (učiteli), k Dhammě, k Saṅge, ke cvičení (sikkhā) a k soustředění (samādhī). Ale dokud bhikkhuové, bhikkhunī, laičtí žáci a žákyně budou mít úctu a ohled k Mistrovi, k Dhammě, k Saṅge, ke cvičení a k soustředění, pravá Dhamma nebude zmatená a nebude zanikat.“ (S. 16:13)

Zde si zaslouží poznamenat, že v souladu s tímto textem jsou laičtí následovníci také udržovatelé *Dhammy*. Z toho můžeme odvodit, že i když mezi *bhikkhuy* přijde *Dhamma* v zapomnění, zůstane dále na živu, bude-li uctívána a následována laiky.

Další rozpravy z *Kassapa-samyutty* pojednávají hlavně o asketickém životě *Mahā Kassapy*, který byl Buddhou vysoce chválen a doporučován. Ale při jedné příležitosti Buddha *Kassapovi* připomněl, že dospěl ke stáří a že musí shledat svá hrubá, obnošená a otrhaná roucha jako nevhodná k používání. Proto mu tedy Buddha navrhnul, aby nyní oblékl roucha, která darovali hospodáři, a také přijal jejich pozvání k almužnímu obdarování a žil nedaleko od nich. Ale *Kassapa* odpověděl:

„Po dlouhý čas jsem prodléval v lese, chodil na almužní obchůzky a oblékal otrhaná roucha, a takový život doporučuji i ostatním. Měl jsem malé požadavky, žil spokojeně v odloučení, používal energické úsilí, a to také doporučuji ostatním.“

Buddha se zeptal: *„Ale z jakého důvodu takto žiješ?“* *Kassapa* odpověděl: *„Kvůli vlastnímu blahu zde a nyní, a kvůli soucítění s pozdějšími generacemi, které když uslyší o takovém životě, budou se mu moci vyrovnat.“* Potom Buddha řekl: *„Dobře, Kassapo, dobře! Žiješ pro štěstí mnohých, ze soucitu se světem, pro blaho a prospěch bohů a lidí. Můžeš si tedy ponechat svá hrubá, otrhaná roucha, vycházet pro almužnu a žít v lese.“* (S. 16:5)

„Tento Kassapa,“ pravil Buddha, *„je spokojen s jakýmikoli rouchy, almužním jídlem, přístřeším a léky, které obdrží. Kvůli nim nebude dělat nic, co je pro bhikkhua nevhodné. Jestliže neobdrží nějakou z těchto potřeb, není znepokojen, a když je obdrží, zachází s nimi bez ulpívání a zaslepenosti. Nedopustí se žádné chyby, uvědomuje si její nebezpečí a poznává, jak ji překonat. Příkladem Kassapy nebo někoho jemu rovného vás budu poučovat, bhikkhuové. Takto napomenuti byste se podobně měli cvičit.“* (S. 16:1)

Buddha také zmiňoval, že *Kassapa* byl příkladný i ve svém vztahu k laikům. Když chodil mezi rodiny, ať na almužní obchůzce nebo na pozvání, neprojevoval toužebná přání, aby ho lidé mohli bohatě obdarovat kvalitními věcmi, rychle a zdvořile. Nemyslel na to, zůstával od toho odvrácen.

„Když Kassapa chodí mezi rodiny, jeho mysl nelpí, neuchopuje a není připoutána. Myslí spíše takto: ‘Nechť ti, kdo chtějí prospěch, nabydou prospěchu! Nechť ti, kteří chtějí zásluhy, obdrží zásluhy!’ Je potěšen a uspokojen prospěchem ostatních, právě jako je potěšen a uspokojen svým vlastním prospěchem. Takoví bhikkhuové jsou způsobilí k tomu, aby chodili mezi rodiny. Když vykládá nauku, nebude tak činit kvůli osobnímu uznání a chvále, ale aby nechal poznat Učení Vznešeného, tak aby to ti, kdo ho uslyší, mohli přijmout a cvičit se podle toho. Bude vykládat proto, aby vyniklo Učení, a ze soucitu a sympatie.“

Silné uznání *Mahā Kassapových* schopností, vysoká chvála věnovaná mu Buddhou může být nalezena také v *suttě*, kde se říká, že *Mahā Kassapa* může dosáhnout vůlí, právě jako sám Buddha, čtyř jemnohmotných a čtyř nehmotných meditačních pohroužení, ustání vnímání a pociťování, šesti nadobyčejných vědění (*abhiññā*), které jsou zahrnuty v nadobyčejných silách a které vrcholí dosažením odpoutání, *nibbāny* (S. 16:9). Zde jeho velké schopnosti, srovnatelné s Buddhovými, vypadají jako charakteristický rys *Mahā Kassapovy* mysli. Bylo to kvůli tomuto hlubokému meditačnímu zklidnění, že se mohl bez znepokojení přizpůsobit všem vnějším situacím a žít s malými materiálními a sociálními potřebami.

V jeho verších, dochovaných ve ‚Verších starších mnichů‘ (*Theragāthā*), *Mahā Kassapa* chválí znovu a znovu mír nalezený v *jhānāch* (meditačních pohrouženích). Byl tím, kdo šel od hojnosti k hojnosti. V laickém životě žil v hojnosti bohatství a harmonie. Jako *bhikkhu* prodléval v hojnosti *jhānových* prožitků, podpořených dřívějším životem v *Brahmově* světě. I když se v některých textech jeví velmi přísný, nemělo by nás to vést k

domnění, že byl hrubé povahy. Když příležitostně káral ostatní přísnými slovy, činil tak z výchovných důvodů, aby jim pomohl. To uvidíme, zvláště až se budeme zabývat jeho vztahem k *Ānandovi*.

Setkání s božstvy

Byla zaznamenána dvě setkání *Mahā Kassapy* s božstvy nižšího nebo vyššího řádu. Jsou zde uvedena, aby ilustrovala jeho nezávislost mysli a odhodlanost dodržovat asketický život bez přijímání výsad od kohokoliv, kým byly nabízeny.

Byla zde mladá *devatā*, nazývaná *Lājā*, která si pamatovala, jak obdržela své současné nebeské štěstí za to, že v předešlé lidské existenci jako chudá žena obdarovala *theru Mahā Kassapu* s důvěřivým srdcem a vyslovila přání: „Nechť mohu sdílet pravdu, kterou jsi uviděl!“ Cestou domů, když přemýšlela o svém obdarování, byla uštknuta hadem a zemřela. Pak byla bezprostředně zrozena v nebi Třiceti tři bohů, uprostřed nesmírné krásy.

Tato *devatā* si na to vzpomněla a chtěla nyní sloužit velkému *therovi*. Když sestoupila na zem, zametla *therovu* celu a naplnila nádoby vodou. Poté, co takto činila po tři dny, *thera* zahlédl v cele její zářící postavu a požádal ji, aby ho opustila, neboť by to mohlo vyvolat kritiku *bhikkhuů* v budoucnosti. *Devatā* se vznesla do vzduchu, naplněna velkým smutkem. Buddha, vědom si toho, co se přihodilo, se objevil v její přítomnosti a utěšoval ji řečí o hodnotě dobrých skutků a jejich velké odměně. Ale také říkal, že bylo *Kassapovou* povinností cvičit se v sebeovládání. (Komentář k Dh. 118)

V jiném příběhu se říká, že *Mahā Kassapa*, když žil v jeskyni *Pippali*, vstoupil do sedmidenního období nepřerušené meditace, kdy trávil čas v jediné neporušené meditační pozici. Koncem tohoto období, poté, co vstal z meditace, šel do *Rājagahy* na almužní obchůzku. V té době se tam objevilo pět set božských bytostí ze *Sakkovy* nebeské říše, které dychtivě toužily obdarovat ctihodného *Mahā Kassapu* almužním jídlem. S připraveným jídlem přistoupily k *therovi* a požádali ho, aby přijal jejich nabídku. Ale on je požádal, aby ho opustily, když chtěl věnovat svou přízeň chudým, tak aby měli prospěch ze svého záslužného skutku. Potom, co nevyšly jejich opakovanou prosbu, ho konečně opustily. Když *Sakka*, král bohů, uslyšel o jejich zbytečném úsilí, vyvstala v něm také velká touha obdarovat tohoto velkého *theru*. Aby se vyhnul odmítnutí, proměnil se ve starého tkalce. Když *Mahā Kassapa* přistoupil, obdaroval ho rýží, a v tom okamžiku, kdy byla rýže přijata, změnila se mimořádně její vůně. Pak *Mahā Kassapa* poznal, kdo tento starý tkadlec opravdu byl, a vyčetl *Sakkovi*:

„Učinil jsi závažnou chybu, *Kosiyo*. Tím, že jsi tak učinil, připravil jsi chudé lidi o možnost získat zásluhy. Nečiň znovu takové věci!“ „My také potřebujeme zásluhy, ctěný *Kassapo*! My jsme jich také potřební! Ale tím, že jsem daroval almužnu skrze podvod, jsem získal zásluhu nebo nezískal?“ „Získal jsi zásluhu, příteli.“ Nato *Sakka*, když se vzdálil, vyřkl následující slavnostní prohlášení: „Ó, darování almužny! Nejvyšší darování almužny! Dobře věnované *Kassapovi*!“ (Komentář k Dh. 56, Ud. 3:7)

Vztah k žákům a společníkům v čistém životě

Od někoho tak velice oddaného meditativnímu životu, jako byl *Mahā Kassapa*, nemohlo být očekáváno, že by horlivě přijímal a cvičil mnoho žáků. A skutečně, kanonické texty zmiňují pouze málo jeho žáků.

Jedna z mála *Kassapových* zaznamenaných rozprav, určená *bhikkhūm*, pojednává o přecenění něčí realizace:

„Může zde být bhikkhu, který prohlašuje, že dosáhl nejvyššího poznání, arahatství. Pak Mistr nebo schopný žák, poznávající mysl ostatních jedinců, ho vyzkouší a otáže se ho. Když se ho takto otáže, ten bhikkhu se stane rozpačitým a zmateným. Tazatel nyní pochopí, že ten bhikkhu učinil toto prohlášení skrze své přecenění, z domýšlivosti. Potom, když pro to uváděl důvod, uvidí, že tento bhikkhu získal mnohá poznání Dhammy a dovednost v nich, díky čemuž považoval své prohlášení za pravdivé. Když proniknul mysl tohoto bhikkhua, uvidí, že je stále zahrazena pěti překážkami a že se zastavil v půli cesty, když je zde stále mnoho co činit.“ (A. 10:86)

Kromě několika mála případů, kde *Mahā Kassapa* hovoří k nejmenovaným *bhikkhūm* nebo skupině *bhikkhū*, texty zaznamenávají pouze jeho vztah k *Sāriputtovi* a *Ānandovi*.

Vztah k Sāriputtovi

Podle vyprávění z *Jātaka* byl *Sāriputta* v dřívějších životech dvakrát synem *Kassapy* (J. 509,515), dvakrát jeho bratrem (J. 326,488), jednou byl také *Kassapovým* vnukem (J. 450) a přítelem (J. 525). Ve svých verších *Kassapa* říká, že jednou viděl tisíc *Brahmů*, kteří sestoupili ze svého nebe, aby vzdali poctu *Sāriputtovi* a pochválili ho (*Theragāthā* 1082-1086).

V *Kassapa-samyuttě* byly zaznamenány dvě rozmluvy mezi *Mahā Kassapou* a *Sāriputtou*. Při obou příležitostech to bylo v čase večerním, kdy ctihodný *Sāriputta* přišel, aby navštívil ctihodného *Mahā Kassapu*.

V prvním textu se *Sāriputta* táže: *„Bylo řečeno, příteli Kassapo, že bez horlivosti a bez obav ze špatného konání je někdo neschopen dosáhnout probuzení (bodhi), neschopen dosáhnout odpoutání (nibbāna), neschopen dosáhnout nejvyššího bezpečí, ale že s horlivostí a s obavami ze špatného konání je někdo schopen takových dosažení. Nuže, jak dalece je neschopen takových uskutečnění a jak dalece jich je schopen?“*

„Když, příteli Sāriputto, si bhikkhu pomyslí: ‚Jestliže by ve mně vyvstaly zlé a neprospěšné stavy, které ve mně zatím nevyvstaly, tak by mi to přineslo škodu. A když pak v sobě nevzbudí horlivost a obavy ze špatného konání, tak postrádá horlivost a obavy ze špatného konání. Když si pomyslí: ‚Jestliže zlé a neprospěšné stavy, které ve mně nyní vyvstaly, nebudou opuštěny, tak by mi to přineslo škodu. Nebo: ‚Jestliže by ve mně nevyvstaly prospěšné stavy, tak by mi to přineslo škodu‘. Nebo: ‚Jestliže by ve mně zmizely prospěšné stavy, tak by mi to přineslo škodu‘. A když pak také při těchto příležitostech v sobě bhikkhu nevzbudí horlivost a obavy ze špatného konání, tak postrádá tyto kvality, a když postrádá tyto kvality, tak je neschopný dosáhnout probuzení, neschopný dosáhnout odpoutání, neschopný dosáhnout nejvyššího bezpečí. Ale jestliže bhikkhu (při uvedených čtyřech příležitostech) v sobě vzbudí horlivost a obavy ze špatného konání, tak je schopný dosáhnout probuzení, schopný dosáhnout odpoutání, schopný dosáhnout nejvyššího bezpečí.“ (S. 16:2 zkráceno)

Při další příležitosti se *Sāriputta* táže *Mahā Kassapy* na některé otázky, které by někdo nemusel očekávat: „*Zdali Dokonalý (Tathāgata) existuje po smrti, nebo neexistuje, nebo existuje i neexistuje, nebo ani existuje ani neexistuje po smrti?*“

V každém případě *Mahā Kassapa* odpověděl, že toto nebylo řečeno *Vznešeným*. A když byl otázan, proč ne, tak pravil: „*Protože to není prospěšné a nenáleží to k podstatě svatého života. Protože to nevede k odvrácení (od světskosti), ani k bezvášnivosti, ustání, (vnitřnímu) míru, přímému poznání, k probuzení a odpoutání. Ale co, příteli, bylo Vznešeným řečeno? ,Toto je strast' – to, příteli, bylo Vznešeným řečeno. ,Toto je vznik strasti, toto je ustání strasti, toto je cesta k ustání strasti' – to, příteli, bylo Vznešeným řečeno. A proč? Protože to vede k prospěchu a náleží to k podstatě svatého života, protože to vede k odvrácení (od světskosti), k bezvášnivosti, ustání, (vnitřnímu) míru, přímému poznání, k probuzení a odpoutání.*“ (S. 16:12)

Tradice se nezmiňuje o tom, proč *Sāriputta* položil tyto otázky, které by pro *arahata* měly být úplně jasné. Nicméně není nemožné, že se tato rozmluva odehrála bezprostředně po *Kassapově* vstupu do Řádu a před jeho dosažením *arahatství* a že ho chtěl *Sāriputta* touto cestou vyzkoušet. Nebo to snad bylo kvůli dalším *bhikkhūm*, kteří mohli být přítomní.

Majjhima-nikāya zaznamenává *suttu* (*Mahāgosiṅga-sutta*, M. 32), ve které se *Mahā Kassapa* účastní skupinové diskuse s několika dalšími předními žáky, vedenými *Sāriputtou*. Tehdy tito *therové* prodlévali v lese *Gosiṅga*, spolu s *Buddhou*. A za jasné noci měsíčního svitu přistoupili k *Sāriputtovi*, aby hovořili o *Dhammě*. *Sāriputta* řekl:

„*Nádherný je tento les Gosiṅga, je jasná noc měsíčního svitu, sálové stromy jsou v plném květu a zdá se, jako by kolem vanuly nebeské vůně.*“

Pak se zeptal každého význačného *thery* ve skupině - *Ānandy*, *Revaty*, *Anuruddhy*, *Mahā Kassapy* a *Mahā Moggallāny* - „*Jaký druh bhikkhua by ozářil tento sálový les Gosiṅga?*“ *Mahā Kassapa*, stejně jako ostatní, odpověděl v souladu s vlastním temperamentem:

„*Bhikkhu, který by ozářil tento sálový les Gosiṅga, by byl ten, který prodlévá v lesích, který chodí na almužní obchůzky, který nosí otrhaná roucha, který vlastní pouze tři roucha, který má malé žádosti, je spokojený s málem, odloučený, stranící se společnosti, energický, a který by chválil každou z těchto kvalit. Vlastnil by také ctnost, soustředění, moudrost, osvobození, poznání a vidění osvobození, a chválil by každé z těchto uskutečnění.*“

Vztah k *Ānandovi*

V souladu s tradicí byl *Mahā Kassapa* v dřívějších životech také těsně spojen se ctihodným *Ānandou*. *Ānanda* měl být dvakrát jeho bratr (J. 488,535), jednou jeho syn (J. 450), jednou dokonce vrah jeho syna (J. 540), a v tomto životě byl jeho žák (*Mahā-vagga* I,74).

V *Kassapa-saṃyuttě* jsou mezi nimi podobně dvě rozmluvy, týkající se praktických otázek, zatímco ty se *Sāriputtou* odkazují k nauce.

Při první příležitosti (S. 16:10) *Ānanda* žádá *Kassapu*, jestli by s ním šel do kláštera *bhikkhuních*. *Kassapa* nicméně odmítne a požádá *Ānandu*, aby šel sám. Ale *Ānandovi* se zdálo, že by *Kassapa* měl dát *bhikkhuním* řeč o *Dhammě*, a opakoval svou žádost dvakrát. *Kassapa* konečně svolil, že půjde a dá *bhikkhuním* rozpravu. Ale výsledek byl úplně odlišný od toho, co *Ānanda* očekával. Jedna z *bhikkhuních*, jménem *Thullatissā*, pronesla spíše urážlivou poznámku:

„*Jak si může ctěný Kassapa dovolit hovořit o Dhammě v přítomnosti ctěného Ānandy, učeného mudrce? Je to, jako kdyby prodavač jehel chtěl prodat jehly výrobci jehel.*“

Tato *bhikkhunī* očividně upřednostňovala vlídné kázání *Ānandy* před *Kassapovým* přísným a někdy kritickým přístupem, který se mohl dotýkat jejich vlastních slabostí. Když *Kassapa* uslyšel poznámku této *bhikkhunī*, zeptal se *Ānandy*:

„Jak je to, příteli Ānando, jsem já ten prodavač jehel a ty ten výrobce jehel, nebo jsem já ten výrobce jehel a ty ten prodavač jehel?“

Ānanda odpověděl: *„Bud' shovívavý, ctihodný pane. Je to nerozumná žena.“*

„Dej si pozor, příteli Ānando, nebo tě Saṅgha může dále přezkoušet. Jak je to, příteli Ānando, byl jsi to ty, o kom se Vznešený zmiňoval, když říkal: ‚Já, bhikkhuové, mohu svou vůlí dosáhnout čtyř jemnohmotných a čtyř nehmotných meditačních pohroužení, ustání vnímání a pocíťování, šesti nadobyčejných vědění, a Ānanda jich také může dosáhnout?‘“ *„To ne, ctihodný pane.“* *„Nebo to bylo tak, že řekl: ‚Kassapa jich také může dosáhnout?‘“*

Z výše uvedeného můžeme vidět, že ctihodný *Mahā Kassapa* si nemyslel, že *Ānandova* smířlivá odpověď byla adekvátní, nebo že by plně ospravedlnila situaci. Poznámka *Thullatissy* ukázala její osobní náklonnost k *Ānandovi*, který byl vždy mezi ženami oblíben a který také silně podporoval založení *bhikkhunī Saṅghy*. Tento emocionální vztah *Thullatissy* k *Ānandovi* nemohl být odstraněn jenom *Ānandovou* obecnou poznámkou. Proto *Kassapa* odpověděl způsobem, který může na první pohled vypadat spíše hrubě: *„Dej si pozor, příteli Ānando, nebo tě Saṅgha může dále přezkoušet!“* Tím bylo řečeno, že by se *Ānanda* neměl tak dalece angažovat v péči o *bhikkhunī*, neboť náklonnost části z nich, takových jako *Thullatissā*, by mohla vzrůst a způsobit, že by o něm v ostatních vyvstaly pochybnosti. *Kassapova* odpověď by proto měla být viděna jako vážná rada *arahata*, jenž je prostý zákalů, tomu, kdo ještě nedosáhl tohoto stavu. Když bezprostředně po tom *Kassapa* zmínil, že Buddha hovořil o jeho uskutečnění, srovnatelném s tím svým, a ne o *Ānandově*, mohlo by to být bráno jako poukázání k dalece odlišnému duchovnímu stavu těch dvou a mohlo to sloužit *Ānandovi* jako ostruha k tomu, aby usiloval o toto uskutečnění. *Bhikkhunī Thullatissā* nicméně Řád opustila.

Další rozmluva mezi ctihodným *Mahā Kassapou* a *Ānandou* vznikla při následující příležitosti (S. 16:11). Jednou ctihodný *Ānanda* putoval po Jižních horách, spolu s velkou skupinou *bhikkhuů*. Bylo to v době, kdy třicet nejmladších *bhikkhuů*, žáků ctihodného *Ānandy*, odložilo roucho a vrátilo se k laickému životu. Potom ctihodný *Ānanda* ukončil své putování a přišel do *Rājagahy*, aby navštívil ctihodného *Mahā Kassapu*. Když ho pozdravil a posadil se, *Kassapa* pravil:

„Jaké jsou to důvody, příteli Ānando, kvůli kterým Vznešený říkal, že by pouze tři bhikkhuové měli přijímat almužní jídlo mezi rodinami?“ *„Jsou to tři důvody, ctihodný pane: Pro ukáznění osob se špatným chováním, pro blaho dobrých bhikkhuů a z ohledu k laickým rodinám.“* *„Proč jsi potom, příteli Ānando, putoval s těmi mladými bhikkhuy, jejichž smysly jsou neukázněné, kteří nejsou umírnění v jídle a postrádají uvědomění? Tvé chování se jeví, jako když někdo šlape v obilí. Zdá se, že jsi zničil důvěru rodin. Tvoji následovníci jsou pryč, tvoji noví začátečníci odpadli. Tento mladík opravdu nezná svou vlastní míru!“* *„Sedivé vlasy jsou nyní na mé hlavě, ctihodný pane, a stále nemohu uniknout tomu, abych byl ctihodným Mahā Kassapou nazýván mladíkem.“*

Ale ctihodný *Mahā Kassapa* znovu opakoval slova, jež byla velmi podobná těm, která již řekl. Takto by mohla být ona záležitost ukončena, jelikož *Ānanda* nepopíral, že byl tento přístup oprávněný. Měl námitky pouze proti zraňujícímu způsobu, kterým *Mahā Kassapa* vyjádřil svou kritiku. V odpovědi na napomenutí by se *Ānanda* měl pokusit držet své žáky pod přísnější disciplínou. Ale znovu byla tato záležitost zkomplikována *bhikkhunī Thullanandou*, která spolu s *Thullatissou* byla jednou z ‚černých ovcí‘ Řádu *bhikkhunī*. Ona zaslechla, že *Ānanda* byl nazván ctihodným *Mahā Kassapou* ‚mladík‘, a

plná rozhořčení protestovala proti tomu, že *Kassapa* nesprávně kritizoval moudrého *bhikkhua*, jako je *Ānanda*, kvůli tomu, že byl prý *Kassapa* dříve asketou jiné školy. Tímto způsobem *Thullanandā* odklonila záležitost disciplíny k osobní zaujatosti. Kromě toho udělala špatnost, kterou ukázal náš dřívější popis. (Před setkáním s Buddhou *Kassapa* odešel do bezdomoví jako nezávislý asketa a ne jako následovník jiné školy.) *Thullanandā* brzy opustila řád, stejně jako to učinila druhá vzpurná *bhikkhunī Thullatissā*.

Když ctihodný *Mahā Kassapa* uslyšel prohlášení *Thullanandy*, pravil *Ānandovi*:

„*Ukvapená a bezmyslenkovitá jsou slova vyřčená bhikkhunī Thullanandou. Od té doby, co jsem opustil domov, neměl jsem jiného učitele než Vznešeného, Svatého, dokonale Probuzeného.*“ (S. 16:11)

Po Buddhově parinibbāně

To, co zbývá říci o vztahu *Mahā Kassapy* k *Ānandovi*, je těsně spojeno s jeho vedoucí rolí v *Saṅgze* po Buddhově odchodu. Při odchodu Buddhy byli přítomni pouze dva z pěti nejpřednějších žáků, bratři *Ānanda* a *Anuruddha*. *Sāriputta* a *Mahā Moggallāna* Mistra v odchodu předešli a *Mahā Kassapa* byl právě s velkou skupinou *bhikkhuů* na dlouhé cestě z *Pāvvy* do *Kusināry*. Během této cesty se přihodilo, že odbočil z cesty a usedl pod strom, aby si odpočinul, právě když touto cestou procházel nahý asketa. Asketa měl s sebou květ *mandārava*, o kterých se říká, že rostou jen v nebeském světě. Když to *Mahā Kassapa* uviděl, poznal, že se muselo stát něco neobvyklého, aby mohl být tento květ nalezen na zemi. Zeptal se askety, jestli slyšel nějaké zprávy o jeho učiteli, Buddhovi, a asketa přisvědčil: „*Asketa Gotama dosáhl před týdnem konečného odpoutání (parinibbāna). Tento květ mandārava jsem sebral z místa jeho zpopelnění.*“

Mezi *bhikkhuy*, kteří uslyšeli tuto zprávu, jen ti, kteří byli *arahati* jako *Mahā Kassapa*, mohli zůstat vyrovnaní a klidní. Ale ti ostatní, kteří stále nebyli osvobozeni od vášní, plakali a naříkali: „*Příliš brzy dosáhl Vznešený konečné nibbāny! Příliš brzy zmizelo oko světa našim zrakům!*“

Byl zde ale jeden *bhikkhu*, jménem *Subhadda*, který byl přijat do řádu až ve svém stáří. Ten potom oslovil *bhikkhuy*:

„*Dosti, přátelé! Netruchlete, nenaříkejte! Dobře, že jsme se toho velkého askety zbavili. Vždyť nás utiskoval: 'Toto je pro vás vhodné, toto pro vás není vhodné. ' Teď ale budeme dělat to, co budeme chtít, a nebudeme dělat to, co nebudeme chtít.*“

Není zaznamenáno, že by tehdy *Mahā Kassapa* odpověděl na tato bezcitná slova. Nemohl si teď přát udeřit nesouhlasným sdělením, kritizujícím tohoto *bhikkhua*, nebo ho přimět, aby svlékl roucho, jak by si zasloužil. Proto zůstal tichý. Ale, jak uvidíme později, *Mahā Kassapa* citoval tento incident, když hovořil o potřebě svolání sněmu (*saṅgāyanā*). Nyní nicméně napomenul svou skupinu *bhikkhuů*, aby nenaříkali, ale aby si připomněli, že nestálost je povahou všech podmíněných věcí. Potom pokračoval v cestě do *Kusināry*, společně s *bhikkhuy*.

Až do té doby nebylo možné zažehnout připravenou pohřební hranici, protože přítomná božstva chtěla počkat, než přijde ctihodný *Mahā Kassapa* a vzdá poslední poctu ostatkům Mistra. Když ctihodný *Mahā Kassapa* dorazil na místo zpopelnění, obešel třikrát okolo hranice, uctivě, se sepatýma rukama, a pak se skloněnou hlavou vzdal úctu u nohou *Tathāgaty*. Praví se, že když jeho skupina *bhikkhuů* učinila podobně, hranice se vzňala plameny sama od sebe.

Sotva byly spáleny tělesné pozůstatky *Tathāgaty*, vznikl spor ohledně rozdělení ostatků mezi shromážděný laický lid a ty, ke kterým byli poslové posláni později. Ale ctihodný *Mahā Kassapa* zůstal stranou tohoto sporu, stejně jako to učinili druzí *bhikkhuové*, jako *Anuruddha* a *Ānanda*. Byl to vážený bráhmaň jménem *Dona*, který konečně rozdělil ostatky na osm dílů a rozeslal je do osmi krajů. On sám přijal nádobu, ve které byly ostatky uloženy.

Ctihodný *Mahā Kassapa* sám přinesl *Magadhskému* králi *Ajātasattuovi* jeho podíl ostatků. Potom, co tak učinil, obrátil své myšlenky k zachování Mistrova dědictví, Učení (*Dhammy*) a Disciplíny (*Vinayi*).

První sněm Saṅghy

Nutnost tak učinit se mu ukázala, když *Subhadda* zpochybnil disciplínu a obhajoval morální nedbalost, což *Mahā Kassapa* přijal jako varovný znak. Jestliže by toto stanovisko bylo rozšířeno, vedlo by to k úpadku a zkáze jak *Saṅghy*, tak *Dhammy*. Aby tomuto zabránil v úplném počátku, navrhl *Mahā Kassapa* konání sněmu, kterým by *Dhamma* a *Vinaya* mohla být spolehlivě ustanovena a zabezpečena.

S tímto návrhem se obrátil k *bhikkhuům* shromážděným v *Rājagaze*. *Bhikkhuové* souhlasili a na jejich žádost *Mahā Kassapa* vybral pět set členů, kteří všichni, až na jednoho, byli *arahati*. Tímto *bhikkhuem* byl *Ānanda*, který sice ještě nedosáhl konečného cíle, ale protože vynikal schopností zapamatovat si dlouhé řady Buddhových rozprav, byl rovněž přijat k úplnosti pětiset členů prvního sněmu. (Rozhodnutý neúčastnit se setkání jako *sekha* - ten, který se ještě cvičí -, vyvinul *Ānanda* v noci před shromážděním sněmu velké meditační úsilí. Právě v té chvíli, kdy vyčerpaný uléhal na lůžko, se jeho mysl osvobodila od všech zákalů a setkání se zúčastnil jako *arahat*.) Všichni ostatní *bhikkhuové* opustili *Rājagahu* po dobu trvání sněmu. První bod na programu sněmu, text klášterní disciplíny, byl recitován ctihodným *Upāli*, jenž byl odborníkem na *Vinayu*. Druhým bodem bylo ustanovení Učení, uloženého v rozpravách.

Zde to byl právě *Ānanda*, který, jsa otázan ctihodným *Mahā Kassapou*, recitoval všechny tyto texty, které byly později sestaveny do pěti sbírek (*nikāyī*) koše rozprav (*Sutta-piṭaka*). V jeho roli to byl mimořádný výkon schopnosti paměti.

Konečně byly diskutovány některé další záležitosti, týkající se *Saṅghy*. Mezi nimi ctihodný *Ānanda* zmínil, že Buddha krátce před svou smrtí dovolil zrušení menších pravidel. Když byl *Ānanda* otázan, jestli byl Buddhou informován, která jsou tato menší pravidla, připustil, že ne.

Nyní byly ve shromáždění vyjádřeny rozličné názory ohledně této záležitosti. Jelikož zde nebyla shoda, ctihodný *Mahā Kassapa* požádal shromáždění, aby uvážilo, že pokud by zrušili pravidla libovolně, laičtí stoupenci a všeobecná veřejnost by jim vytýkali, že spěchají s uvolněním disciplíny tak brzy po odchodu Mistra. Proto *Mahā Kassapa* navrhl, aby pravidla zůstala zachována nedotčena, bez výjimky. A tak bylo rozhodnuto. (*Cūlavagga* XI)

Obecný vysoký respekt vůči *Mahā Kassapovi* po skončení prvního sněmu vzrostl ještě více, načež byl pak vnímán vlastně jako hlava *Saṅghy*. K tomu měl přispět i jeho věk, jelikož byl jedním z nejstarších žijících žáků. (Komentáře říkají, že v době prvního sněmu bylo *Mahā Kassapovi* 120 let, ale tato chronologie by znamenala, že by byl o čtyřicet let starší než Buddha, a v době, kdy se s Buddhou setkal, by mu muselo být nejméně 75 let. Takovéto stanovisko je však těžko přijatelné.)

Později ctihodný *Mahā Kassapa* předal Buddhovu almužní misku *Ānandovi*, jako symbol zachování věrnosti *Dhammě*. Takto *Mahā Kassapa*, který byl v Řádu všeobecně uznáván jako nejváženější, vybral do své role *Ānandu*, jako nejváženějšího po něm.

Z pálijské literatury nemáme zprávy ohledně doby a okolností *Mahā Kassapova* odchodu z tohoto světa.

Verše Mahā Kassapy

V kanonických ‚Verších starších‘ (*Theragāthā*) je čtyřicet veršů připisováno ctihodnému *Mahā Kassapovi* (1054-1093). Tyto pasáže zrcadlí některé z charakteristických *therových* vlastností a ctností. Jeho asketické zvyky a spokojenost s málem, jeho přísnost vůči sobě a bratrským *bhikkhuům*, jeho duchovní nezávislost a spoléhání na sebe, jeho lásku k samotě, stranění se davů, oddanost meditační praxi a míru *jhān*. Tyto verše také ukazují to, co se nejeví v prozaických textech. Jeho smysl pro krásu přírody, která ho obklopuje. (Úvody ke skupinám veršů jsou vybrány ze starých komentářů.)

Pobídnutí *bhikkhuů* ke cvičení spokojenosti s ohledem na čtyři základní potřeby života *bhikkhua*:

*Sešel jsem jednoho dne ze svého horského příbytku
a konal almužní obchůzku ulicemi.*

*Uviděl jsem malomocného, který jedl své jídlo,
a zdvořile jsem se zastavil po jeho boku.*

*Svoji nemocnou rukou, celou od lepry,
položil do mé mísy sousto.*

*Když ho pokládal, odlomil se mu prst a spadl do mého jídla.
U nedaleké zdi jsem snědl svůj podíl, aniž bych tehdy nebo později cítil znechucení.*

*Jedině ten, kdo přijímá, jak co přichází,
zbytky jídla, kravskou moč jako lék,
nocleh pod stromem, záplatované roucho,
je vpravdě mužem čtyř směrů (spokojeným kdekoliv).*

(Theragāthā 1057-1060)

Když byl *Mahā Kassapa* otázan, proč ve svém pokročilém věku stále slézá denně nahoru a dolů skály, odpověděl:

*Zatímco někteří jsou velmi otráveni, když slézají skály,
dědic Buddhy, s jasným pochopením a uvědoměním,
nadobyčejnou silou opevněné mysli,
Kassapa vystupuje na horské hřbety.*

*Vraceje se z almužní obchůzky,
znovu vystupuje na skálu a usedá
v meditačním pohroužení, neulpívaje na ničem,
opustiv strach a hrůzu.*

*Vraceje se z almužní obchůzky,
znovu vystupuje na skálu a usedá
v meditačním pohroužení, neulpívá na ničem,
mezi těmi, kdo hoří, je zcela odpoután (uhašen).*

*Vraceje se z almužní obchůzky,
znovu vystupuje na skálu a usedá
v meditačním pohroužení, neulpívá na ničem,
jeho úkol je splněn, je oprostěn od zákalů.*

(Theragāthā 1061-1064)

Lidé se znovu ptali, proč si ctihodný *Mahā Kassapa* ve svém věku přeje žít v lesích a v horách. Proč nemá rád takové kláštery jako *Veluvana* a ostatní?

*Tyto kraje jsou potěšením mému srdci,
kde stromy plazivě rozprostírají své kvetoucí věnce,
kde zní troubení slonů,
tyto skalnaté výšiny těší mé srdce.*

*Tyto skály s odstínem tmavomodrých oblak,
pokryté jasně zářícími světluškami,
kde proudí potoky, chladné a křišťálově čisté,
tyto skalnaté výšiny těší mé srdce.*

*Jako věžovité vrcholky tmavomodrých oblak,
jako velkolepé stavby jsou tyto skály,
kde sladké ptačí hlasy naplňují vzduch,
tyto skalnaté výšiny těší mé srdce.*

*Radostně osvěžované chladivým deštěm,
zvučící voláním chocholatých ptáků,
útesy, kam se uchylují zřeci,
tyto skalnaté výšiny těší mé srdce.*

*Zde je dost pro mě, odhodlaného,
toužícího po meditaci v odloučení.
Zde je dost pro mě, rozhodnutého bhikkhua,
který hledá příbytek v nejvyšším cíli.*

*Zde je dost pro mě, odhodlaného,
toužícího po životě ve šťastné lehkosti a svobodě.
Zde je dost pro mě, úsilím nadaného,
rozhodnutého bhikkhua, oddaného cvičení.*

*Jako tmavomodré květy lnu,
jako podzimní nebe s tmavomodrými oblaky,
s hejny mnoha druhů ptáků,*

tyto skalnaté výšiny těší mé srdce.

*Tyto skály neoplývají davy laického lidu,
ale návštěvami houfů vysoké zvěře,
a hejny mnoha druhů ptáků,
tyto skalnaté výšiny těší mé srdce.*

*Jsou zde široké rokle, kde teče čistá voda,
často navštěvované opicemi a vysokou zvěří,
pokryté vlhkými mechovými koberci,
tyto skalnaté výšiny těší mé srdce.*

*I bez muziky pěti nástrojů
se mohu velmi radovat,
neboť správně sjednocená mysl
jasně vidí Dhammu.*

(Theragāthā 1065-1074)

V následujících verších ctihodný *Mahā Kassapa* pronáší svůj vlastní Lví řev:

*V celém poli Buddhových stoupců,
kromě samotného mocného Mistra,
stojím nejpřednější v asketické praxi,
nikdo se necvičí tak dalece jako já.*

*Mistr je mnou obsluhován,
všechna Buddhova učení jsou uskutečněna,
odložil jsem těžké břemeno, které jsem nesl,
příčina znovuzrození již ve mně není více k nalezení.*

*Velký Gotama nelpí
na rouchu, na jídle nebo na místě noclehu.
Jako neposkvrněný lotosový květ, jenž je prostý nečistoty,
nadán odříkáním, překročil tři stavy bytí.*

*Čtyři základy uvědomění jsou jeho krkem,
velký zřec má důvěru a přesvědčení jako své ruce,
nad jeho obočím se jeví dokonalá moudrost,
ušlechtilý a moudrý, vždy putuje zcela odpoután.*

(Theragāthā 1090-1093)

Editor textu a páli slov: Bhikkhunī Visuddhi

Přeloženo z anglické verze *Great Disciples of the Buddha – Mahā Kassapapa*; Hellmuth Hecker; The Wheel Publication; Buddhist Publication Society, Kandy, Sri Lanka. Překlad Štěpán Chromovský. Úvodní Foto: Mahākāssapa (left) meets an Ājīvika ascetic (right) and learns of the *parinibbāna* of the Buddha, Gandhāran sculpture 2nd–3rd century CE.